

Η έννοια της καλής διαγωγής (άρθρο: 106 Π.Κ.) και η λειτουργία της ως προϋποθέσεως χορηγήσεως της υπό όρο απολύσεως (άρθρα: 105-110 Π.Κ.)

Η υπό όρον απόλυση αποτελεί έναν από τους θεσμούς του Ποινικού μας Δικαίου, διαμέσου του οποίου πραγματώνεται, όχι τόσο η ειδικοπροληπτική και εγγυητική αναγκαιότητα αυτού, όσο η φιλελεύθερη επιδίωξη της ελαστικότητας της ποινής στο στάδιο της εκτίσεως της, στα πλαίσια ενός εξίσου φιλελεύθερου κράτους δικαίου-προνοίας.

Του Θεόδωρου Μαντά, δικηγόρου



Η υπό όρον απόλυση αποτελεί έναν από τους θεσμούς του Ποινικού μας Δικαίου, διαμέσου του οποίου πραγματώνεται, όχι τόσο η ειδικοπροληπτική και εγγυητική αναγκαιότητα αυτού, όσο η φιλελεύθερη επιδίωξη της ελαστικότητας της ποινής στο στάδιο της εκτίσεως της, στα πλαίσια ενός εξίσου φιλελεύθερου κράτους δικαίου-προνοίας.

Ως ελαστικότητα νοείται κατά κύριο λόγο η δυνατότητα αριθμητικής μεταβολής της επιβληθείσας ποινής, η οποία εκφράζεται στη νομοθεσία μας κυρίως διαμέσου του θεσμού της υπό όρον όρον απολύσεως, ο οποίος είναι φανερό ότι λειτουργεί υπέρ του καταδίκου.

Η υπό όρον απόλυση του καταδίκου ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 105 έως 110 του Ποινικού μας Κώδικα και 121 του προηγούμενου Σωφρονιστικού Κώδικα (: άρθρο 62 του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα, το οποίο εισήχθη με το νόμο 1851/1989, καταργήθηκε όμως με το άρθρο 4 παρ. 7 ν. 2207/1994).

Για τη χορήγηση της υπό όρον απολύσεως πρέπει να συντρέχουν δύο προϋποθέσεις εκ των οποίων η πρώτη, αποκαλούμενη και τυπική προϋπόθεση, περιλαμβάνεται στο σύνολο του άρθρου 105 του Ποινικού μας Κώδικα ενώ για τη δεύτερη, γίνεται λόγος στο άρθρο 106 του Ποινικού Κώδικα, όπως αυτό τροποποιήθηκε και ισχύει μετά το καθεστώς του ν. 2172/1993.

Στην παρούσα ανάπτυξη όσον αφορά στο θεσμό της υπό όρον απολύσεως θα περιοριστώ στη διερεύνηση της δεύτερης προϋποθέσεως χορηγήσεως της, η οποία συναρτάται με την

ύπαρξη κάποιων ουσιαστικών όπως αποκαλούνται προαπαιτούμενων, τα οποία ορίζονται στο άρθρο 106 Π.Κ.

Πιο συγκεκριμένα:

Ως το νόμο 2172/1993 η υπό όρον απόλυση χορηγούνταν σύμφωνα με τις τότε επιταγές του άρθρου 106 Π.Κ., – ακόμα και αν πληρούταν το σύνολο των προϋποθέσεων του άρθρου 105 Π.Κ., το οποίο κατά τον τρόπο αυτό καθίστατο ανενεργό – μόνο αν ο κατάδικος είχε κατά το διάστημα εκτελέσεως της ποινής του επιδείξει καλή διαγωγή, είχε εκπληρώσει όσο μπορούσε τις δικαστικά βεβαιωμένες υποχρεώσεις του προς τον παθόντα και παρείχε προσδοκία έντιμης μελλοντικής ζωής. Ωστόσο η διατύπωση του νόμου, η οποία επέτρεπε υποκειμενικές, σχετικές και πολλαπλές κρίσεις, σε συνδυασμό με τη δικαστική αυστηρότητα κι επομένως απροθυμία για απόλυση, ως ένα σημείο καθιστούσαν ανενεργό το θεσμό και εξέθεταν την εφαρμογή του ως ανομοιομορφη. (Εφ. Πατρών 33/1990, Εφ. Πειραιώς 251/1993, Πλημ. Χαλκίδας 213/1990, Πλημ. Λάρισας 167/1990).

Με τη μεταβολή όμως την οποία το άρθρο 33 του ν. 2172/1993 επέφερε στο άρθρο 106 παρ. 1 Π.Κ.: η απόλυση χορηγείται οπωσδήποτε εκτός αν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι η διαγωγή του καταδίκου κατά την έκτιση της ποινής του καθιστά απολύτως αναγκαία τη συνέχιση της κρατήσεως του για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν νέων αξιολογίων πράξεων.

Η ουσία της μεταβολής έγκειται, από τη μια στην αντιστροφή του βάρους αποδείξεως όσον αφορά στο θέμα της επιδείξεως καλής ή όχι διαγωγής και από την άλλη στην αναγωγή της καλής διαγωγής κατά την

έκτιση της ποινής σε μόνο κριτήριο χορηγήσεως της υπό όρο απολύσεως.

Η αντιστροφή του βάρους αποδείξεως καθιστά την απόλυση, κανόνα και την συνέχιση της κρατήσεως, εξαίρεση (: Γνωδ-Εισ. Α.Π. 1392/1995, Εφ. Πατρών 102/1996) επιφέροντας, υποβοηθούμενη από τον έλεγχο της σχετικής κρίσεως που καθιέρωσε ο ν. 1968/1991, ως αποτέλεσμα, την κάμψη της δικαστικής απροθυμίας υλοποίησης του θεσμού, έστω και με τη μορφή του νομικού εξαναγκασμού. Η αναγωγή της καλής διαγωγής του καταδίκου σε μόνο κριτήριο, είναι συνεπής προς την υπεροχή της ειδικής προλήψεως ως σκοπού της ποινής στο συγκεκριμένο στάδιο. Η απάλειψη των υπόλοιπων προϋποθέσεων αφαίρεσε τα προσχήματα για δικαιοδοτικές κρίσεις υπερβολικά αυστηρές ή ευάλωτες σε υπόνοιες για χαριστικό χαρακτήρα.

Καταρχήν, λοιπόν, η μεταβολή αυτή που δεν αφορά βέβαια σε καταδικασθέντες για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας είναι ορθή. Η δημιουργία ωστόσο προβλημάτων δεν αποκλείονται. Πηγή των τελευταίων μπορούν να αποτελέσουν από τη μια η παντοδυναμία του διευθυντή των φυλακών στην πιστοποίηση της διαγωγής του καταδίκου που είναι ενδεχόμενο να οδηγήσει σε αυθαιρεσίες από την πλευρά του και από την άλλη η ακριβής οριοθέτηση της έννοιας “καλή διαγωγή”.

Προς την κατεύθυνση άρσεως των συγκεκριμένων δυσλειτουργιών που θα μπορούσαν σε πρακτικό επίπεδο να ακυρώσουν τη συντελεσθείσα μεταβολή, χρήσιμες είναι οι ακόλουθες δύο επισημάνσεις - προτάσεις:

Πρώτον, ότι η πιστοποίηση

της καλής διαγωγής δεν πρέπει να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του διευθυντή των φυλακών αλλά αρμοδιότητα ενός πολυπρόσωπου οργάνου, ενός Συμβουλίου ίσως και σε κάθε περίπτωση είναι ανάγκη αυτή να περιορίζεται σε διαπιστώσεις και όχι σε αξιολογήσεις, οι οποίες αποτελούν αποκλειστικό έργο των Δικαστηρίων.

Δεύτερον, ότι η καλή διαγωγή συναρτάται με την ύπαρξη ή όχι πειθαρχικών παραπτώματων σοβαρών και πρόσφατα τελεσθέντων,

πράγμα που σημαίνει ότι αυτή δεν αναιρείται από την ύπαρξη ή σπουδαίας βαρύτητας ή προκειμένου περί μακρόχρονων ποινών, χρονικά απώτερων πειθαρχικών παραπτώματων (: Εφ. Πατρών 239/1995, 102/1996, 247/1996, 589/1996). Στο σημείο πρέπει πάντως να γίνει δεκτό ότι οι οποιοσδήποτε αμφιβολίες αναφορικά με την καλή διαγωγή θα πρέπει να λειτουργούν υπέρ της χορηγήσεως της υπό όρο απολύσεως (Πλημ. Πατρών 166/1982).

Ύστερα από την παραπάνω τροποποίηση του άρθρου 106 παρ. 1 Π.Κ., το παλιό άρθρο 106 Α Π.Κ., το οποίο είχε προστεθεί με το άρθρο 16 παρ. 3 του ν. 1968/1991 που προέβλεπε δυνατότητα απολύσεως με μόνη προϋπόθεση την προσδοκία έντιμου βίου για όσους εξέτιαν το τελευταίο διάστημα της ποινής τους, καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 12 περ. β του ν. 2207/1994.